

## Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija

WWW.LU.LV/VDKKOMISIJA

### ZIŅAS

Sākums &gt; Ziņas

## Inguna Daukste-Silasprōģe (SAPC): Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteja (1951 – 1990)

VDK zinātniskās izpētes komisija  
06.10.2016

LPSR VDK zinātniskās izpētes komiteja publicē ieskatu komisijas Sociālās atmiņas pētniecības centra projekta vadošās pētnieces Dr. philol. Ingunas Daukste-Silasprōģes pētījumā «Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteja (1951 – 1990): izveide, struktūra, darbības virzieni», par kuru pētniece referēja 2016. gada 11., 12. un 13. augusta starptautiskajā zinātniskajā konferencē «LIELAIS BRĀLIS TEVI VĒRO: VDK un tās piesegstruktūras», kas vēlta 1991. gada Augusta puča izgāšanās divdesmit piektajai gadadienai un sekošajai VDK likvidēšanai Latvijas Republikā, norisinājās no 2016. gada 11. līdz 13. augustam «Pilsētas bibliotēkā» jeb Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā. Sociālās atmiņas pētniecības centra (SAPC) projekts ir LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas zinātniskā aktivitāte, kuras projekta vadītājs ir SAPC vadītājs Dr. sc. comm. Mārtiņš Kaprāns. SAPC dibināts 2011. gadā, reģistrēts 2012. gada sākumā, tā mērķi ir īstenot augstvērtīgu zinātnisko pētniecību sociālās atmiņas zinātnes apakšjomā, tiekties uz zinātnisko izcilību tajā, popularizēt un skaidrot Latvijas atmiņu politiku nacionālā un starptautiskā līmenī, veicināt Latvijas sociālās atmiņas starpdisciplināru izpēti, modelēt Latvijas atmiņu politiku starptautiskā, nacionālā un novadu līmenī.



LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas piesaisītā eksperte, Sociālās atmiņas pētniecības centra (SAPC) vadošā pētniece Dr. philol. Inguna Daukste-Silasprōģe.

“Vēsturniekiem, kas kādreiz novērtēs lielos un svarīgos notikumus pēckara gados, droši vien radīsies jautājums, kas šajā laika posmā ir bijis pats galvenais, apvienojošais visas pasaules tautu centienos. Un atbildēt nenāksies pārāk grūti: tā ir visas cilvēces nerimtīgā cīņa par mieru.”<sup>[1]</sup> (A. Balodis)

Inguna Daukste-Silasprōģe starptautiskajā zinātniskajā konferencē «LIELAIS BRĀLIS TEVI VĒRO: VDK un tās piesegstruktūras», kas vēlta 1991. gada Augusta puča izgāšanās divdesmit piektajai gadadienai un sekošajai VDK likvidēšanai Latvijas Republikā.

Rakstā (pilns pētījuma teksts pieejams šeit) sniegts ieskats Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas (saukta arī par Latvijas republikānisko Miera aizstāvēšanas komiteju un republikānisko miera aizstāvēšanas komiteju) darbā, pamatojoties Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīva (LVA) Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas fonda Nr. 1052 materiālos Minētā fonda vēsturiskā uzziņa liecina, ka komiteja izveidota kā sabiedriska organizācija un komitejas locekļi strādājuši sabiedriskā kārtā. Komitejas struktūrā nozīmīgs bija prezidija darbs, kurā ietilpa dažādu Rīgas organizāciju un uzņēmumu pārstāvji, Sociālistiskā Darba varoņi, Latvijas Komunistiskās Partijas Centrālās Komitejas (LKP CK) pārstāvji, kā arī pazīstami Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas (turpmāk – LPSR) dzejnieki, rakstnieki un kultūras darbinieki. Savukārt citā avotā rodama ziņas:

“Komiteja ir miera piekritēju kustības vadošais orgāns LPSR, darbojas Padomju Miera aizstāvēšanas komitejas vadībā. [...] Komitejas darbība vērsta uz PSKP izstrādātās Miera programmas īstenošanu, solidaritātes stiprināšanu starp tautām. [...] LPSR miera piekritēji aktīvi piedalās visos pasākumos, ko organizē Padomju Miera aizstāvēšanas komiteja un Vispasaules Miera padome.”<sup>[2]</sup>

Miera aizstāvju kustību vadīja Vispasaules Miera padome, kurā apvienojās partiju pārstāvji, dažādas organizācijas un miera aizstāvju nacionālās komitejas 130 valstīs. Viens no visaktīvākajiem Vispasaules Miera padomes locekļiem ir Padomju Miera aizstāvēšanas komiteja, kuras sastāvā ietilpst arī Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteja.<sup>[3]</sup>



Latvijas Valsts arhīvā, arhivējot dokumentus, ir veikta Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas dokumentu (1951 – 1978) ekspertīze un konstatēts šādu dokumentu iztrūkums: 1) Miera aizstāvju Prezidija sēžu protokoli (1951 – 1961, 1963 – 1971); 2) Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas darba plāni (1951 – 1971); 3) informācija par Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteju (1951 – 1961); 4) apstiprināto izdevumu tāmes (1951 – 1972); 5) finanšu atskaites (1951 – 1971). Savukārt 1987. gadā veiktajā dokumentu (1978 – 1985) ekspertīzē secināts, ka tie dokumenti, kuriem beidzies uzglabāšanas termiņš, nodoti iznīcināšanai, par to liecina 1987. gada 28. janvārī sastādītais akts Nr. 5. Savukārt 1996. gadā ar aktu Nr. 2/8 Latvijas Valsts arhīvā pieņemtas vēl neaprašītas Latvijas Miera komitejas lietas (22 kopskaitā) par laika posmu no 1985. līdz 1995. gadam, tādējādi papildinot fonda krājumu. 1999. gadā arhīvā veikta vēl viena fonda Nr. 1052 dokumentu vērtības ekspertīze un aprakstīšana, sastādīts akts par dokumentu atlasī iznīcināšanai. Uzziņai par fondu Nr. 1052 pievienotie papildinājumi liecina, ka laika posmā no 1978. līdz 1990. gadam komitejas nosaukums, funkcijas, struktūra un darbības veids nav mainījies.

“Apvienojot dažādu profesiju pārstāvjus – strādājošos un zinātniekus, augstskolu pārstāvjus un kultūras darbiniekus, kolhozniekus un māksliniekus, – Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteja ir piedalījies dažādās starptautiskās sadarbības un miera nostiprināšanas kampaņās. [...] Padomju Miera aizstāvēšanas komitejas

delegācijas sastāvā ne reizi vien dažādos starptautiskos miera aizstāvju forumos bijusi pārstāvēta arī mūsu republikas sabiedrība un komitejas aktīvisti.<sup>[4]</sup>

1991. gada janvārī Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteja kļuva par patstāvīgu sabiedrisku, no Padomju Miera aizstāvēšanas komitejas neatkarīgu organizāciju. Šie dokumenti izdalīti atsevišķi, glabājas fondā Nr. 2170 *Latvijas miera kustība*<sup>[5]</sup> un rakstā nav aplūkoti.

Kopumā jāsecina, fonds Nr. 1052 Latvijas Valsts arhīvā nesniedz pilnīgu informāciju par Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas darbību visā tās pastāvēšanas, jo nav saglabāti visi ar komitejas darbību saistītie dokumenti; par komitejas darbu līdz 1962. gadam saglabāti atsevišķi dokumenti<sup>[6]</sup>, plašāks arhīva dokumentu kopums pieejams, sākot no 1962. gada:

- 1) saglabāti plašāki dokumentu kopumi, stenogrammas no atsevišķām Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas konferencēm<sup>[7]</sup>;
- 2) Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas darba plāni (1972 – 1977);
- 3) informācija par Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas darbu (ietverot arī atskaites par darba rezultātiem), sākot no 1962. g. līdz 1989. gadam;
- 4) Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas Prezidija sēžu protokoli, sākot no 1972. gada;
- 5) finanšu atskaites, apstiprinātie izdevumi;
- 6) ieņēmumu grāmatas par biedru naudu iemaksām Padomju Miera fondā (1965 – 1987) un citi nomenklatūras un grāmatvedības atsevišķi dokumenti.

Lielā materiālu kopuma dēļ raksta ietvaros sniegts ieskats komitejas izveides gaitā, struktūrā, galvenajos darbības virzienos. Kā papildus izziņas avoti par komitejas darbību izmantoti periodiskie izdevumi *Ciņa, Padomju Jaunatne, Literatūra un Māksla, Zvaigzne* u. c.<sup>[8]</sup>, kā informatīvi izdevumi, tostarp Augusta Ledīņa *Miera piekritēju kustība, tās izaugsme un uzdevumi* (1976), Andra Vējāna *Latvijas miera balss* (1986), Jāņa Anerauda sastādītais krājums *Šo zemi, šīs debesis nosargāt... Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejai 35 gadi* (1986), Augusta Ledīņa grāmata 'žurnālista piezīmes' *Kas ir, tas ir* (2011) un citi papildavoti.

## Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas tapšana: vēsturisks atskats

1949. gadā no 20. līdz 25. aprīlim vienlaikus Parīzē (Francija) un Prāgā (Čehoslovākija) aizritēja I Vispasaules miera piekritēju kongress, aizsākot plašo miera aizstāvju/piekritēju kustību. Tā paša gada augustā Maskavā notika I Vissavienības miera piekritēju konference un nodibināta Padomju Miera aizstāvēšanas komiteja. Savukārt 1950. gadā Varšavā (Polija) notikušā II Vispasaules miera piekritēju kongresa laikā nodibināta Vispasaules Miera padome. Padomju Latvijā šajā forumā pārstāvēja rakstniece Anna Sakse (1905 – 1981).<sup>[9]</sup> Par pirmo Padomju Latvijas iedzīvotāju miera atbalsta akciju vēl pirms komitejas izveides uzskatāma parakstīšanās zem Vispasaules miera piekritēju kongresā Stokholmā (1950. g. 15. – 19. marts) pieņemtā *Uzsaukuma par atomieroču aizliegšanu*. Kopš šī laika vairākas desmitgades Padomju Latvijas iedzīvotāju ikdienu bija cieši saistīta ar miera kustību, kas bija organizēts spēks un kuru simbolizēja miera balodis, iezīmēja ikgadējie miera reisi, miera nedēļas, miera stundas, miera gājieni, miera konferences, miera stafetes, bērnu zīmējumu un dziesmu konkursi, proti, dažādas "ciņas par mieru" izpausmes formas, papildinātās ar plašu ideoloģisko propagandas darbu. Visā komitejas darbības laikā kā galvenais centrālais jautājums gan LPSR, gan PSRS iekšpolitisko un ārpolitisko norišu kontekstā tika akcentēts – miers, drošība, kodolieroču apdraudējums, politāģitatoriskas akcijas, uzsaukumi, parakstīšanās, mītiņi, demonstrācijas u. tml. Miers un drošība kā propagandas sauklis padomju ļaužu apziņā bija gana iedarbīgs, tomēr atbilstoši tā laika politiskajai retorikai ietvēra arī siloģismu – "ciņa par mieru" bija tā laika biežāk lietotais lozungs vai sauklis. Abi vārdi, savienoti vienā jēdzieniskā pāri, ir semantiski pretrunīgi, jo katrs ietver diametrāli atšķirīgas nozīmes. Vēl daiļrunīgāk pretrunas iezīmējas rakstnieces Annas Sakses miera aizstāvju konferencē Rīgā 1951. gada rudenī miera aizstāvju konferencē teiktie vārdi – "Lai aug un stiprinās starptautiskā miera cīnītāju armija!"<sup>[10]</sup> Plaši debatējot par 'mieru', tika akcentēts, ka šis jautājums ir aktuāls ikvienam padomju pilsonim – sākot no kolhoznieka, slaucēja, traktorista līdz pat augstskolu pasniedzējam, zinātniekam, kultūras darbiniekam. Gadu gaitā šajā "ciņā par mieru" tika iesaistīti pat skolas bērni.

1951. gada vasaras izskaņa uzlūkojama par organizētu miera kustības aktivitāšu sākumu Padomju Latvijā. 1951. gada 30. augustā laikraksta *Padomju Jaunatne* pirmajā lappusē publicēta Miera aizstāvēšanas padomju komitejas plēnuma rezolūcija,<sup>[11]</sup> kurā vienprātīgi atbalstīts Vispasaules Miera padomes Aicinājums par miera pakta noslēgšanu starp piecām lielvalstīm – ASV, Apvienoto Karalisti, Ķīnu, Franciju un PSRS un paziņots, ka 1951. gada septembrī Padomju Savienībā tiks uzsākta kampaņa – parakstu vākšana šī aicinājuma atbalstam. Tādējādi visā Padomju Savienībā tiek mērķtiecīgi virzīts darbs, lai tiktu izveidotas šādas dažādu kampaņu un akciju u. c. pasākumu koordinējošas un padomju ideoloģiju propagandējošas organizācijas. 1951. gada 1. septembrī tikās LPSR sabiedrisko organizāciju, zinātnisko un kultūras biedrību pārstāvji, lai nodibinātu iniciatīvas komiteju (grupu) LPSR miera piekritēju konferences sasaukšanai.<sup>[12]</sup> Komitejā ievēlēti miera sabiedrībā pazīstami dažādu nozaru pārstāvji.<sup>[13]</sup> Par komitejas priekšsēdētāju ievēlēja toreizējo LPSR Zinātņu akadēmijas sekretāru Jāni Peivi (1906 – 1976).<sup>[14]</sup> Iniciatīvas komiteja izskatīja arī jautājumus, kas saistīti ar Latvijas republikāniskās miera piekritēju konferences sagatavošanu un sarīkošanu 1951. gada 17. septembrī Rīgā ar šādu darba kārtību: 1) Padomju tauta ciņā par miera saglabāšanu un nostiprināšanu; 2) Latvijas republikāniskās miera aizstāvēšanas komitejas ievēlēšana; 3) deleģātu ievēlēšana trešajai Miera piekritēju Vissavienības konferencē.

Jāatzīmē, ka šādas miera piekritēju konferences līdz tam bija notikušas arī Baltkrievijā, Padomju Lietuvā un citur. Iezīmējas kampaņveidīgas aprises, jo

"visās savienotajās un autonomajās republikās, un visos [federatīvajos] apgabalos un autonomajās republikās darbaļaudis nodibinājuši iniciatīvas komitejas miera piekritēju konferenču sasaukšanai"<sup>[15]</sup>

ar vienojošo moto

"Padomju tautas ciņā par miera saglabāšanu un nostiprināšanu."

1951. gada 17. septembrī Rīgā, A. Upiša LPSR Valsts Akadēmiskajā drāmas teātrī [tagad – Latvijas Nacionālais teātris], kas

"bija tērpies svētku rotā, dekorēts sarkaniem audekliem un karogiem. [...] sapulcējās latviešu tautas pārstāvji, kas daudzās darbaļaužu sapulcēs ievēlēti par deleģātiem republikāniskajai miera piekritēju konferencē. To vidū — izcili rūpniecības un transporta stachanovieši, sociālistiskās zemkopības meistari, zinātnieki, rakstnieki, kultūras un mākslas darbinieki Padomju Latvijas darbaļaudis deva saviem pārstāvjiem norādījumu, no konferences tribīnes paziņojot, ka latviešu tauta nelokāmi apņēmusies aizstāvēt cēlo miera lietu un nosargāt mieru visā pasaulē"<sup>[16]</sup>,

notika LPSR miera piekritēju pirmā konference<sup>[17]</sup>, kurā ar pamatpreferātu uzstājās toreizējais LPSR Zinātņu akadēmijas sekretārs Jānis Peive:

"Padomju Latvijas darba ļaudis ar lielu sajūsmu uzņēma ziņu par Latvijas republikāniskās miera piekritēju konferences sasaukšanu. Latviešu tauta tiecas pēc miera, un šis cēlās tieksmes spilgti izpaužas sanāksmēs, kurās Latvijas PSR darba ļaudis dedzīgi atbalsta Miera aizstāvēšanas padomju komitejas plēnuma rezolūciju un

viņi uzņemas jaunas saistības, lai atzīmētu parakstu vākšanas kampaņu ar jaunām darba uzvarām, lai vēstulē biedram Staļinam doto solījumu izpildītu pirms termiņa. [...] Nav šaubu, ka republikāniskās konferences delegāti izteiks latviešu tautas nelokāmo gribu cīnīties par mieru, pret jauniem kara kurinātājiem. Padomju tauta boļševiku partijas un lielā Staļina vadībā iet vispasaules miera frontes avangardā, viņi droši skatās nākotnē un ceļ komunistisko sabiedrību. Slava padomju tautas uzvaru iedvesmotājam un organizatoram biedram Staļinam! (pasvītrojums mans. – I. D.-S.)<sup>[18]</sup>

Kā liecina arhīva materiāli, konferences prezidiju veidoja 53 locekļi, tostarp toreizējie – Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas (LKP CK) sekretārs Jānis Kalnbērziņš (1893 – 1986), LPSR Ministru Padomes priekšsēdētājs Vilis Lācis (1906 – 1964), LPSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētājs Augusts Kirhenšteins (1872 – 1963), LKP CK sekretārs Arvīds Pelše (1899 – 1983) u. c.<sup>[19]</sup> Konferencē tika atbalstīts iniciatīvas grupas priekšlikums par miera cīnītāju darbības paplašināšanu un Latvijas republikāniskās Miera aizstāvēšanas komitejas izveidošanu. Šāds sabiedriskās organizācijas nosaukums, kurā izteikti bija akcentēta hierarhiskā pakļautība Padomju Miera aizstāvēšanas komitejai, pastāvēja ilgāku laiku, un tikai vēlāk lietots nosaukums – Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteja.

"Toreiz sāka pūst "aukstā kara" bargie vēji, bet tiem pretī jau varēja celties reāls spēks, kas spētu savaldīt jaunus iznīcības draudus. Pretkara kustība, kas tolaik radās Eiropā un plaši izplatījās pasaulē, vairs nebija atsevišķu indivīdu protesta izpaudums. Šai kustībai stiprs, drošs atbalsts un vairogs – sociālistiskās valstis."<sup>[20]</sup>

komitejas sākuma laiku atminas dzejnieks Andris Vējāns (1927 – 2005), trešais Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas priekšsēdētājs.

1951. gada 18. septembrī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā pulcējās republikas literatūras un mākslas darbinieki, citu profesiju pārstāvji, lai parakstītu Vispasaules Miera padomes Aicinājumu par Miera pakta noslēgšanu starp lielvalstīm.

"Šī apliecinājuma un šī aicinājuma izpildei bijuši veltīti visi trīsdesmit aizvadītie Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas darbības gadi. Komitejas locekļi un aktīvisti par savu vispirmo pienākumu vienmēr uzskatījuši uzdevumu propagandēt Padomju Savienības Komunistiskās partijas un Padomju valdības miera politiku, nodibināt draudzīgus kontaktus ar citu valstu miera cīnītājiem, aktīvi piedalīties Padomju Miera komitejas un Vispasaules Miera padomes rīkotajos pasākumos (pasvītrojums mans. – I.D.-S.)"<sup>[21]</sup>

Kampaņa par parakstu vākšanu zem *Aicinājuma par Miera pakta noslēgšanu starp piecām lielvalstīm* kļuva par jaunizveidotās republikāniskās miera piekritēju komitejas pirmo organizatorisko darbu. Laikraksts *Padomju Jaunatne* 1951. gada 16. oktobrī ziņo, ka izvērstā parakstu vākšanas kampaņa kļuvusi par "īstu visas tautas kustību."<sup>[22]</sup>

"Parakstu vākšana Vispasaules Miera padomes Aicinājumam PSR Savienībā noris lielas politiskas un darba sajūsmas atmosfērā un palīdz vēl vairāk mobilizēt mūsu zemes darbaļaudis, lai tālāk stiprinātu Padomju valsti kā miera balstu visā pasaulē"<sup>[23]</sup>

– šie teikumu precīzi iezīmē laikmeta ideoloģiskos un propagandas vaibstus, kas ilgas gadu desmitgades neizbēgami parādīsies arī Latvijas Miera aizstāvēšanas kustības darbā. Šādas masveidīgas kampaņas – parakstu vākšanas būs iezīmīgas turpmākajās desmitgadēs. Miers, solidaritāte, draudzība, sadraudzība u. tml. jēdzieni nereti saplūda padomju cilvēka apziņā vienā jēdzienā. To apliecina Birutas Šneideres (dzim. 1930) sacītais 1981. gada 26. novembrī, Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas konferencē, akcentējot, ka padomju cilvēkam ir divi svēti jēdzieni – dzimtene un miers:

"XXIV un XXI PSKP kongresos izstrādātā Miera programma kļuva par drošu kompasu pasaules tautu cīņā par kara draudu likvidēšanu, starptautiskā stāvokļa, normalizēšanos. Savā iekšpolitikā Padomju valsts vienmēr likumsakarīgi īsteno miera kursu, cīnās par starptautiskā saspīlējuma mazināšanu un tajā pašā laikā izlēmīgi nostājas pret pasaules agresīvajiem spēkiem."<sup>[24]</sup>

"Miera programma kā mīlīgā akumulatorā sevī akumulējusi visu tautu ilgas pēc miera, patstāvības, atbrīvošanās no koloniālisma jūga un neokoloniālisma žņaugiem. [...] Mūsu padomju valsts galvaspilsēta Maskava tagad kļuvusi pat vispasaules miera kustības pilsēta."<sup>[25]</sup>

pauza Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas otrais priekšsēdētājs Žanis Grīva (īst. v. Žanis Folmanis; 1910 – 1982) runā 1976. gada plēnumā.

Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas aktīvisti par nopelniem miera un tautu draudzības stiprināšanā apbalvoti ar Vispasaules Miera padomes piemiņas medaļām (kopskaitā – 11), Padomju Miera aizstāvēšanas komitejas un Padomju Miera fonda Goda medaļām (kopskaitā – 48) un Goda rakstiem (kopskaitā – 154).



## Ieskats dažās nozīmīgākajās komitejas konferencēs vai paplašinātajos plēnumos

Tā kā par Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas pirmajām divām darbības desmitgadēm ir saglabāts neliels skaits dokumentu, tad rakstā netiks detalizēti analizēti visi komitejas kongresi vai paplašinātie plēnumi, vien sniegts neliels ieskats sniegts ieskats (ar mērķi – iezīmēt laikmeta ideoloģiski politisko kontekstu) nozīmīgākajās konferencēs, kurās galvenokārt pārvēlēts vai papildināts komitejas sastāvs, vadība un pieņemti kādi nozīmīgi lēmumi. Konferencēs / plēnumi noritēja pēc noteikta reglamenta (partijas vadības uzruna, konferences darba prezidijis, referāti, debātes, redakcijas komisija, rezolūcijas izstrādē un pieņemšana u. tml.), uz tiem ieradās plašs, iepriekš izvirzīts un apstiprināts delegātu skaits.

Arhīvā saglabāta Miera aizstāvēšanas Latvijas republikāniskās komitejas 1955. gada 28. maija paplašinātā plēnuma stenogramma<sup>[26]</sup>, kas uzmanību piesaista ar frāžainu retoriku, akcentējot nesenās kara šausmas, Padomju Savienības miermīlīgo politiku, sasniegumus un izaugsmi, vienlīdzību, padomju pilsoņu ikdienas idilli, pateicību partijai un politikajiem vadotiem. Daži izteikumi no plēnuma:

"Padomju vara izvedusi mūsu tautu uz brīvības un laimes ceļa, uz mūžīgiem laikiem esam saistījuši mūsu tautu ar padomju daudzniecīgu tautu, un uz tā ceļam savu nākotni. [...] Mēs, miera piekritēji, esam stiprāki par bīstamo avantūristu – kara kūrēju saujīgu. Un ja ārpriekš mūsdienu cilvēkēdāji, kara kūrēji neuzklausa miermīlīgo tautu brīdinājumu un sāks plosīties, mums atradīsies viņiem trako kreklī."<sup>[27]</sup> (Valsts Elektrotehniskās rūpnīcas (VEF) atslēdznieks Aleksandrs Grass<sup>[28]</sup>)

"...lai kā vēstures okeānā grimstošā imperiālisma kuģa žurkas necenstos izglābties uz cilvēces progresa rēķina, tas tām neizdosies. Varenā miera kustība pasaulē liek domāt par to, ka tām būs jāpauz zem ūdens, norijušām savas atombumbas. Miera ideja, iekarojusi simtiem miljonu ļaužu manas, ir kļuvusi par materiālu spēku, kas



nejaus vairs nokrist nevienai agresora atombumbai nevienā cilvēku apdzīvotā teritorijā."<sup>[29]</sup> (mākslinieks Arturs Lapiņš<sup>[30]</sup>)

"Ikviena kolchoznieks un kolchozniece apzinās, ka, stājoties miera cīņtāju rindās, nav pašreiz svarīgāka uzdevuma, kā realizēt partijas Centrālās Komitejas janvāra Plenuma lēmumā nosauktos uzdevumus. [...] Biedri, partijas CK janvāra Plenuma lēmums ir mūsu cīņas programma. [...] Kara kurinātāji lai apzinās, ka katrai bumbai ir sava pretbumba. Mēs, lauku darba ļaudis, dosim savas dzimtenes varenības stiprināšanai arī savu ieguldījumu: rūpniecībai izejvielas, pilsētas darba ļaudīm vairāk piena, gaļas, olu un citu lauksaimniecības produktu. Strādāsim pašreizlīdzīgi, zinot, ka miera sardzē stāv visa progresīvā cilvēce."<sup>[31]</sup> (kolhoza *Mārupe* priekšsēdētājs Arvīds Kalējs)

"Ja ieklausāmie pagājušos laikos, visjaukāk skan dziesmas par mieru un darbu, par cilvēka cīņu ar dabu, par varenajām tautu brīvības cīņām, par tautu draudzību un sadarbību. [...] Komponistam vai artistam, kas komponistu sacerēto muziku iemieso skaņās ar savu balsis vai instrumentu, miers nepieciešams un dārgs, tāpat kā kolchoza vai rūpniecības strādniekam, studentam vai profesoram. [...] Vai nošu papīrs un spalva, vai zīmulis ir vērtīgie miera ieroči? [...] Ar lielu dedzību strādā visa Padomju Latvijas Komponistu saime. Spalva un nošu papīrs, harmonija un melodija, - mēs domājam, - ir stipri ieroči cīņā par mieru."<sup>[32]</sup> (komponists Ādolfs Skulte<sup>[33]</sup>)

Šajā paplašinātajā plēnumā, kura galvenie izskatāmie jautājumi bija: 1) par kampaņas sarīkošanu pret atomkara gatavošanu; 2) deleģātu vēlēšanas Vissavienības miera piekritēju konferencē, pieņemtajā rezolūcijā akcentēts, ka padomju pilsonis ik uz soļa izjūta partijas un valdības gādību, ka

"padomju vara izvedusi mūsu tautu uz brīvības un laimes ceļu"<sup>[34]</sup>

un jau tolaik tiek kultivēts, ka ikkatrs ar savu darbu var veicināt "lielo cīņu par mieru," ka arī katrs radoša cilvēka veikums, tostarp mākslas darbs, mūzika, daļļiteratūras darbs, aktieru skatuves darbs u. c. var kļūt par miera demonstrēšanas formu / formātu vai tribīni.

1959. gada 14. aprīlī Rīgā A. Upīša LPSR Valsts Akadēmiskajā drāmas teātrī notika LPSR miera piekritēju konference,<sup>[35]</sup> kurā piedalījās arī miera piekritēji no Ļeņingradas, Maskavas un Igaunijas PSR. Zīmīgi, ka konferences prezidijā ievēlēja LKP CK pirmo sekretāru Jāni Kalnbērziņu, LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāju Vili Lāci, LPSR Augstākās Padomes Prezidija priekšsēdētāju Kārlī Ozoliņu (1905 – 1987), vadošos Miera aizstāvēšanas republikāniskās komitejas, partijas un valdības, zinātnes un mākslas darbiniekus, izcilākos darbaļaužu pārstāvjus.<sup>[36]</sup> Konferencē tika ievēlēts jauns Latvijas komitejas sastāvs. 1962. gada 14. aprīlī notika Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas prezidija sēde, kurā nolēma 9. maijā sasaukt miera piekritēju republikānisko konferenci. Konferences norises nodrošināšanas pamatā bija LPSR Ministru Padomes rīkojums –

"Izdarīt Latvijas draudzības un kultūras sakaru biedrībai ar tautiešiem ārzemēs Latvijas republikāniskās miera aizstāvju vajadzībām no LPSR Ministru padomes rezerves fonda 1962. gada 2. kvartālā 2 tūkstošus rubļu sakarā izdevumiem, kas saistīti ar republikāniskās miera aizstāvju konferences norisi."<sup>[37]</sup>

Republikāniskā miera aizstāvju konference<sup>[38]</sup> notika 1962. gada 9. maijā Rīgā A. Upīša LPSR Valsts Akadēmiskajā drāmas teātrī. Līdzās referātiem par miera tēmu, deleģātu apstiprināšanai Vispasaules kongresam par atbrūošanu un mieru (1962. gada 9. – 19. jūlijā pēc Vispasaules Miera padomes iniciatīvas) uzrunā skaidri tika pateikts:

"Padomju miera piekritēju darbu ļoti atvieglo tas, ka viņiem nav nekādu nesaprašanas ar savas zemes valdību. Tāpat tiem nav vajadzīgs aģitēt padomju sabiedrību par to, lai tā iestātos cīņā par mieru. [...] Mūsu republikas komiteja vienmēr ir centusies cieši sadarboties ar pārējām mūsu republikas sabiedriskajām organizācijām, sevišķi tas attiecināms uz Latvijas un ārzemju sakaru biedrību, Arodbiedrību republikānisko padomi, Politisko zināšanu un zinātnu popularizēšanas biedrību, Rakstnieku savienību un citām organizācijām. Mūsu darba īpatnība ir arī tā, ka mums, līdzīgi pārējo Baltijas republiku komitejām, paši ciešākie sakari izveidojušies ar to valstu miera cīnītājiem, kas līdzīgi mums dzīvo Baltijas jūras krastos. Mūsu visus apvieno mums kopējais un vienotais lozungs: Baltijas jūra – miera jūra!"<sup>[39]</sup>

Konferencē tika ievēlēta jauna komitejas vadība. Arī šajā konferencē tika pieņemta rezolūcija, apliecinot Padomju Latvijas miera aizstāvju nelokāmo pārliecību pievienoties un atbalstīt padomju valdības cīņu par mieru.

Ieskatam dažī piemēri no konferences retorikas:

"Tas, ka pasaulē pastāv varenā sociālisma nometne ar Padomju Savienības priekšgalā, kas savā karogā kā galveno lozungu ierakstījusi cīņu par mieru un vispārēju atbrūošanu, dod cilvēcei pārliecību, ka kopīgā aktīvā rīcībā mieru ir iespējams nosargāt, ir iespējams novērst pasaules karu. Iznīcināt karus, nodibināt mūžīgu mieru uz zemes – tāda ir komunisma vēsturiskā misija (pasvītrojums mans. – I. D.-S.)."<sup>[40]</sup>

Kā liecina konferences sagatavošanas dokumenti, tad republikāniskā miera aizstāvēšanas komiteja saņēmusi rīkojumu, kura 2. punkts skanējis šādi:

"Prasīt Latvijas KP CK izrādīt sadarbību ar komiteju, organizējot visos rajonu centros un pilsētās sapulces, kurās arī referāti par atbrūošanu un mieru."<sup>[41]</sup>

Aizvien aktuālāka kļuva nepieciešamība dibināt plašus sakarus ar ārzemju organizācijām un sabiedriskiem darbiniekiem, aizvien plašāk izvēršot savu darbu, tostarp miera ideju propagandas un aģitācijas darbu, un akcentējot Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas atbildīgo darbu.

Ieskatam neliels fragments no ev. lut. baznīcas arhibīskapa Gustava Tursa (1890 – 1973) runas:

"Mēs šīs konferences dalībnieki esam ļaudis no dažādām tautībām un ticībām, galvenā kārtā latvieši un krievi, bet še atrodas arī citu tautību pārstāvji, mēs draudzīgi pārrunājam mums visiem svarīgo miera jautājumu. [...] Mums, latviešiem, draudzība ar citām tautām ir bijusi cieņā jau senos laikos. [...] Veicinādami tautu draudzību, mēs veicināsim mieru un miermīlīgu pastāvēšanu – koeksistenci starp tautām. [...] Viena ticība mums visiem ir kopīga. Tā ir ticība mieram, ticība miera uzvarai."<sup>[42]</sup>

Savukārt konferences rezolūcijā ierakstīti arī šādi vārdi:

"Mēs zinām, ka pats labākais, pats augstvērtīgākais padomju cilvēka ieguldījums miera nostiprināšanā – ir pašreizlīdzīgs darbs Tēvijas labā. (pasvītrojums mans. – I. D.-S.)."<sup>[43]</sup>

1973. gada 11. janvārī Latvijas republikāniskās arodbiedrību savienības kultūras namā notika Latvijas miera aizstāvju konference<sup>[44]</sup>, kuru vadīja toreizējais Latvijas republikāniskās arodbiedrību padomes priekšsēdētājs Viktors Blūms.<sup>[45]</sup>

"Mēs visi esam par to, lai izpildītu mūsu partijas noteikto – saglabāt uz zemes mieru. Tā labā mēs strādājam, tā dēļ mēs dzīvojam."<sup>[46]</sup>

Konferencē piedalījās arī viesi no Maskavas un Ļeņingradas Miera aizstāvēšanas komitejām. Runas noslēgumā Rīgas Vagonu rūpniecības frēzētājs, Sociālistiskā Darba varonis Alberts Ikaunieks (dzim. 1928)<sup>[47]</sup> bilda patosa pilnas frāzes:

"Noslēgumā atļaujiet man izteikt pārliecību Latvijas Padomju Komunistiskās Partijas Centrālajai Komitejai, Republikas valdībai un Padomju Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejai, ka mēs, republikas strādnieku šķira, pieliksim visus spēkus miera stiprināšanai starp tautām. Mieru un brīvību visām tautām! (pasvītrojums mans. – I. D.-S.)."<sup>[48]</sup>

Šajā konferencē ev. lut. baznīcas arhibīskapa Jāņa Matuļa (1911 – 1985) runā iezīmējas baznīcas iesaiste miera kustības procesos –

„.. kristīgā baznīca nevar stāvēt nomaļus, jo viņas sludinājumā no pašiem sākumiem sevi atgādina miera balss. [...] Latvijas visu kristīgo konfesiju ticīgie savā ekumeniskā kopībā apliecina, ka viņi stāv par miera īstenošanu visā pasaulē.”<sup>[49]</sup>

Jāpiebilst, ka padomju apstākļos reliģiskajām konfesijām pastāvēt bija problemātiski un nācās veikt kādas izvēles (tostarp veikt iemaksas Padomju Miera fondā), lai draudžu darbība nebūtu apdraudēta, tiesa, miera idejas vairāk tika aizstāvētas un aktualizētas lielajās globālajās kristiešu organizācijās, kaut viens pārstāvis allaž bijis arī Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas sastāvā. Šī konference iezīmīga ar Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas profesora Jāņa Āboltiņa (1906 – 1990) ierosinājumu –

“lai Rīgā un citās mūsu republikas pilsētās dēstītu miera parkus un miera bīrziņus, lai nākamās paaudzes zinātu, kā mūsdienu cilvēki ir rūpējušies par mieru. Arī turpmāk visi aktīvi piedalīsimies miera saglabāšanā.”<sup>[50]</sup>

Trūkst informācijas par šīs ieceres īstenošanu.

1976. gada 16. decembrī Rīgā, Draudzības biedrības telpās notika Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas paplašinātais plēnums,<sup>[51]</sup> kurā akcentēja komitejas darbu divdesmit piecu gadu garumā, miera aizstāvju uzdevumus cīņā par vispārēju atbrūošanu, pārrunāti organizatoriski jautājumi, pasniegti apbalvojumi, pausta solidaritāte ar Čīles miera cīnītājiem un analizēti 1976. gada centrālā akcijas-parakstu vākšanas zem Jaunā Stokholmas aicinājuma par bruņošanās sacensības pārtraukšanu un atbrūošanās kampaņas rezultāti.<sup>[52]</sup> Šīs akcijas sekmīgai norisei Rīgas pilsētā un tās sešos rajonos tika dibinātas veicināšanas komisijas. Komitejas fondā lietā Nr. 20 (114 lpp. apjomā) saglabāta apjomīga informācija par parakstu vākšanas kampaņu, apkopoti rezultāti, veiktās organizatoriskās darbības, pasākumi u. tml. Atskaites iesniegtas uz rajonu partijas komiteju veidlapām.

“Rajonu partijas komiteju un izpildkomiteju vadībā ir padarīts liels organizatorisks darbs. Pilsētas klubos, kultūras namos, sarkanos stūrīšos, bibliotēkās u. c. vietās ir notikuši tematiski vakari, tikšanās, kinofestivāli, lektoriji, izrādes, kas bijuši veltīti miera stiprināšanas jautājumiem, cīņai pret bruņošanu un agresiju.”<sup>[53]</sup>

Atskatoties uz komitejas 25 darbības gadiem, Biruta Šneidere rezumēja:

“Daudzpusīgais miera aizstāvēšanas komitejas darbs nevarētu sekmīgi noritēt, ja nebūtu tai atbalsta no partijas organizācijām, nebūtu savs aktīvs, komitejas locekļi, komisijas. Esam pateicīgi republikas partijas CK, Padomju Miera aizstāvēšanas komitejai par ikdienišķo vadību un palīdzību.”<sup>[54]</sup>

1981. gada 26. novembrī notika kārtējā Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas konference. Latvijas KP CK ideoloģiskais sekretārs Imants Andersons (dzim. 1923)<sup>[55]</sup> uzrunā uzsvēra sava laika politiskās aktualitātes: cīņa par mieru pasaulē iegūst īpaši svarīgu nozīmi, un jāpieņem izlēmīgi lēmumi, lai novērstu jaunus kara draudus.

“Visi padomju cilvēki kvēli atbalsta PSKP un Padomju valdības miermīlīgo iekšējo politiku. [...] Liela loma šajā laikā miera aizstāvjiem. Miera aizstāvji – tie ir īstenie cīnītāji. Viņu ieroči ir stiprāki par raķetēm un atombumbām – tie ir patiesības vārdi par Padomju Savienības un padomju sadraudzības republiku miermīlīgo politiku, tā ir aktīva darbība, atmaskojot tos, kas kurina jauna pasaules kara ugunsgrēku, grūžot tautas bojā.”<sup>[56]</sup>

Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejai tika pasniegta LPSR Augstākās padomes Goda raksts. Savukārt kā dāvana uz konferences laiku iznāca dzejas izlase *Sudraba sētuve*, tā sastādīta un izdota pēc komitejas Jauniešu sekcijas iniciatīvas, tematiski to veltot cīņai par mieru, un visi dzejnieki savus honorārus ir atvēlējuši Padomju Miera fondam. 1981. gada konferencē pieņemtā rezolūcijā ierakstīti vārdi:

“Mēs, Padomju Latvijas miera aizstāvju konferences dalībnieki atzīmējam, ka Latvijas Miera aizstāvēšanas komiteja kopā ar visu republikas sabiedrību ir paveikusi noteiktu darbu, propagandējot miermīlīgo PSKP un Padomju valdību, uzturējusi draudzīgus kontaktus ar miera aizstāvjiem citās zemēs, īpaši ar miera aizstāvjiem Baltijas jūras valstīs, kā arī sekmējusi brīvprātīgas republikas iemaksas Padomju Miera fondā.”<sup>[57]</sup>

1985. gada 8. februārī notika Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas plēnums, kura jauna darba kārtības sadaļa bija koncerts.

“Ja atskatāmies uz pagājušajā gadā veikto darbu, tad jāsap, ka manifestācijas, mītiņi, konkursi, dziesmu festivāli, izstādes, koncerti u. c. pasākumi bija galvenās formas, kurās republikas darbaļaudis piedalījās miera ideju propagandēšanā un tā atbalstīšanā.”<sup>[58]</sup>

ziņoja komitejas priekšsēdētāja vietniece Biruta Šneidere. Savukārt plēnumā pieņemtā rezolūcijā ierakstīta apņemšanās:

“Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas plēnums vienprātīgi atbalsta Vissavienības miera piekritēju konferences rezolūciju, uzskatot to par pamatu, turpmāk plānojot un organizējot Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas darbu pretkara kustības aktivizēšanā ar mērķi atbalstīt Padomju valsts miera politiku, novērst kodol kara draudus un veicināt atbrūošanu. [...] Plēnums uzdod Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejai savlaicīgi izstrādāt konkrētu pasākumu plānu, lai 1986. gadu atzīmētu kā Starptautisko miera gadu un Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas dibināšanas 35. gadskārtu.”<sup>[59]</sup>

1986. gada 30. oktobrī notika Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas 35. gadadienas konference,<sup>[60]</sup> kuru atklāja toreizējais LKP CK ārzemju sakaru nodaļas vadītājs Vladimirs Laukmanis<sup>[61]</sup>, un vadīja toreizējais Latvijas televīzijas un radioraizījumu komitejas priekšsēdētājs Ivars Kezbers (1944 – 1997).<sup>[62]</sup> Uzrunu konferencē teica toreizējais LKP CK administratīvo orgānu nodaļas vadītājs Anatolijs Gorbuņovs (dzim. 1942):

“Es domāju, ka miera cīnītāju uzdevums ir ne tikai propagandēt mūsu miera politiku, bet arī miera cīnītāju uzdevums ir arī tuvināt tautas un caur šo tuvināšanu arī propagandēt un cīnīties par mieru. [...] mūsu Padomju Latvijas miera cīnītāju komitejai ir autoritāte ne tikai mūsu republikā, bet tai ir autoritāte arī pasaulē, jo šai kustībā ir iesaistījušies cilvēki ar autoritāti un ir iesaistījušies cilvēki, kas konkrēto darbojas šai kustībā gan ar savu mākslu, gan ar savu organizatorisko darbību un citādi.”<sup>[63]</sup>

Akadēmiķis Jānis Stradiņš (dzim. 1933) šo konferences laiku iestatīja politiskās situācijas kontekstā:

“Mēs esam sanākuši šodien kopā tādā dīvainā rudenī, rudenī – pēc Reikjavīkas, pēc Kopenhāģas, pēc Jūrmalas tikšanās, arī pēc Černobīļas, rudenī, kad cerības mijas ar bažām un vilšanos.”<sup>[64]</sup>

aktualizējot ļoti būtisku jautājumu, kā un kādiem mērķiem tiek izmantoti zinātnes sasniegumi un izgudrojumi, mudinot domāt ieklausīties otra argumentos un panākt uzticību un saprašanu.

“Vai nav amorāli vest šādu militāru sacensību laikmetā, kad vai pus pasaules cieš badu, kad nav uzvarētas briesmīgās slimības – vēzis, infekcijas, arī tuberkuloze, parādās jaunas vīrusu slimības? Ja jau grib taisīt lielu tehnoloģisko lēcieni XXI gadsimtā, vai tad nebūtu labāk to nedarīt vis militārā laukā, bet to darīt caur tautas dzīves līmeņa pacelšanu un vispār trešo valstu dzīves līmeņa pacelšanu.”<sup>[65]</sup>

Šis ir laiks, kad aizvien vairāk, salīdzinot ar iepriekšējām desmitgadēm, parādās argumentēti viedokļi un mazāk vērojama akla un bezierunu paklausība. Līdzās miera problēmām vairāk tiek aktualizēta dabas un tīras vides problēmātikā un apdraudētība. Šī problēma aktualizējās arī toreizējā Ādažu kolhoza priekšsēdētāja teiktajā:

"Šodien miera un dabas, apkārtējās vides aizsardzība ir cieši saistīti, jo, neņemot vērā to, mēs varam novest dabu līdz atomkara seku līmenim. [...] Patreiz Latvijā visam pāri līdzās Miera un Pārtikas problēmām parādās Daugavas problēma. (pasvītrojums mans. – I. D.-S.) [...] Viena no mūsu komisijas darba formām – ir tautu draudzības stiprināšana, mūsu dzīvesveida izskaidrošana." [66]

Un tika paplašinātas arī Miera fonda veicināšanas komisiju funkcijas, uzliekot tām arī visu pretkara kustības pasākumu organizēšanu uz vietām.

- 
- [1] Balodis, Andrejs. Piecpadsmit cildenas cīņas gadi. *Literatūra un Māksla*, Nr. 35, 1964, 29. aug., 1. lpp.
- [2] *Latvijas Padomju enciklopēdija*. 5. sēj. 2. daļa. Rīga: Galvenā enciklopēdijas redakcija, 1984, 308. lpp.
- [3] LVA, 1052. f., 1. apr., 17. l., 14. lpp.
- [4] LVA, 1052. f., 1. apr., 17. l., 16., 17. lpp.
- [5] LVA fonds Nr. 1052. Vēsturiskā uzziņa datēta ar 14.01.80., parakstījusi komitejas priekšsēdētāja vietniece Biruta Šneidere un atbildīgā par arhīvu Larisa Rozenberga; 2. – 5. lpp.
- [6] Skat.: LVA, 1052. f., 1. apr., 1. l., 21. l., 22. l.
- [7] Skat. LVA, 1052. f., 1. apr. – 6. l.: Republikāniskās Miera aizstāvēšanas padomes paplašinātā plēnuma stenogramma (28. 05. 55); 2. l.: Latvijas Miera aizstāvēšanas konferences materiāli (1962. g.); 3. l.: Republikāniskās miera aizstāvēšanas konferences sagatavošanas materiāli (1962. g.); 4. l.: Miera aizstāvju konferences stenogramma (11. 01. 73.); 15. l.: Materiāli par Latvijas PSR miera aizstāvju konferenci 1973. g. 11. janv.; 16. l.: Materiāli par Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas Plēnumu 1976. gada 16. dec.; 17. l.: Padomju Latvijas miera aizstāvju konferences stenogramma (1981. g. 26. dec.); 35. l.: 1986. g. 30. okt. konferences vēltīta Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas 35 gadadienai dokumenti.
- [8] Tajos regulāri sniegta informācija par konferencēm, plēnumiem, ikdienas darbu, aktivitātēm, darba rezultātiem, braucieniem un uzņemtajiem viesiem/delegācijām. Rakstu autoru vidū gan žurnālisti un norišu korespondenti, gan komitejas priekšsēdētāji un vietnieki. Tiesājais iespējams izjust laikmeta dogmatismu, ideoloģiskās nodevas, atsaucies uz neskaitāmiem partijās lēmumiem, atzīmējamām padomju valstij nozīmīgām gadskārtām.
- [9] LPSR Nopelniem bagātā kultūras darbiniece (1945), PSRS valsts prēmija (1949), Padomju Miera aizstāvēšanas komitejas locekle (1950 – 1958), LPSR Tautas rakstniece (1965).
- [10] *Literatūra un Māksla*, Nr. 38, 1951, 23. sept., 2. lpp.
- [11] Publicēta arī: *Padomju Latvijas Kolhoznieks*, Nr. 9, 1951, 1. sept., 2. lpp.
- [12] Skat. *Cīņa*, 1951, 2. sept.
- [13] Latvijas republikāniskās miera piekritēju konferences iniciatīvas komitejā pārstāvēti: LPSR Zinātņu akadēmijas sekretārs J. Peive, rakstnieks A. Upīts, LPSR Zinātņu akadēmijas īstētais loceklis A. Šmits, LKP CK sekretārs A. Pelše, rakstniece A. Sakse, Arod biedrību republikāniskās padomes priekšsēdētājs K. Voltmanis, režisors E. Smiļģis, LPSR Izglītības ministrs V. Samsons, Latvijas Padomju komponistu savienības valdes priekšsēdētāja vietnieks P. Smilga, LPSR Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnieks J. Ostrovs, Latvijas Valsts Universitātes rektors J. Jurgens, LPSR Zinātņu akadēmijas īstētais loceklis J. Zutis, LĻKJS CK sekretārs E. Bēmanis, Rīgas Medicīnas institūta direktors E. Burtnieks, ev. lut. baznīcas arhibīskaps G. Turss, mākslinieks A. Lapiņš, Tekstilrūpniecības strādnieku arodbiedrības republikāniskās komitejas priekšsēdētājs L. Šmits, Rīgas medicīnisko preparātu rūpniecības galvenā tehnoloģe E. Daugaviete u. c.. Pilnu sarakstu skat.: *Padomju Jaunatne*, Nr. 174, 1951, 5. sept., 1. lpp.
- [14] Latviešu agroķīmiķis un padomju politiķis, bijis Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas rektors (1944 – 1950), LPSR Zinātņu akadēmijas prezidents, PSRS Tautību padomes priekšsēdētājs (1958 – 1966), LPSR Ministru padomes priekšsēdētājs (1959 – 1962), Sociālistiskā Darba varonis (1969), pirmais Latvijas Miera aizstāvēšanas komitejas priekšsēdētājs (1951 – 1962).
- [15] *Zvaigzne*, Nr. 18, 1951, 15. sept., 4. lpp.
- [16] *Padomju Jaunatne*, Nr. 183, 1951, 18. sept., 1. lpp.
- [17] Materiālu kopumu par konferenci skat.: LVA, 1052. f., 1. apr., 1. l. – atklāšanas runa, referāts "Padomju tauta cīņā par miera saglabāšanu un stiprināšanu" un noslēguma ideoloģisko frāzi: "Mēs esam pārliecināti, ka miera spēki uzvarēs kara tumšos spēkus, jo miera cīnītāju priekšgalā iet un tos vada pirmais un labākais miera cīnītājs – lielais Staļins." (14. lpp.); Konferences norise atspoguļota reportāžā laikrakstā "Padomju Jaunatne", Nr. 183, 1951, 18. sept., 1. – 2. lpp.
- [18] LVA, 1052. f., 1. apr., 1.1, 2. lpp.
- [19] Skat. LVA, 1052. f., 1. apr., 1. l.
- [20] Vējāns, Andris. *Latvijas miera balss*. Rīga: Avots, 1986, 9., 10. lp.
- [21] Lediņš, Augusts. Miers 30 gadi un 750 numurs. *Zvaigzne*, Nr. 20, 1981, 15. okt., 3. lpp.
- [22] Par septembrī savāktajiem parakstiem ziņas sniegtas Maskavai. Apkopojums liecina: Ukrainas PSR – 18.617.592, Baltkrievijas PSR – 4569.800, Uzbekijas PSR – 2.868 393, Kazahijas PSR – 2.501 107, Gruzijas PSR – 2.181 061, Azerbaidžānas PSR – 1.579.799, Lietuvas PSR – 1.465.747, Moldāvijas PSR – 1.321.790, Latvijas PSR – 1.239 418, Kirgīzijas PSR – 717.563, Tadžikijas PSR – 656 490, Armēnijas PSR – 800.795, Turkmēnijas PSR – 399.184, Igaunijas PSR – 621 567, Kareļu-Somu PSR – 239.427 cilvēki.
- [23] Identiska informācija: *Padomju Jaunatne*, Nr. 203, 1951, 16. okt. 1. lpp., *Literatūra un Māksla*, Nr. 42, 21. okt., 1. lpp.; *Padomju Students*, Nr. 23, 19. okt., 1. lpp.
- [24] LVA, 1052. f., 1. apr., 17. l., 11. lpp.
- [25] LVA, 1052. f., 1. apr., 16. l., 74., 75. lpp.
- [26] Skat. LVA, 1052. f., 1. apr., 6. l.; plēnuma atreferējumu skat. arī: *Cīņa*, Nr. 74, 1955, 29. marts. 1. lpp.
- [27] LVA, 1052. f., 1. apr., 6. l., 23., 24. lpp.
- [28] Aleksandrs Grass, bijis PSRS Augstākās Padomes deputāts, kurš ikdienas darbā propagandēja saukli "Mūsu darbs – mieram", Sociālistiskā Darba varonis.
- [29] LVA, 1052. f., 1. apr., 6. l., 27. lpp.
- [30] Gleznotājs Arturs Lapiņš (1911 – 1983), tolaik Latvijas Mākslas savienības priekšsēdētājs.
- [31] LVA, 1052. f., 1. apr., 6. l., 30. – 32. lpp.
- [32] LVA, 1052. f., 1. apr., 6. l., 46. – 48. lpp.
- [33] Komponists Ādolfs Skulte (1909 – 2000), tolaik Latvijas Komponistu savienības priekšsēdētājs.

- [34] LVA, 1052. f., 1. apr., 6. l., 23., 27. lpp.
- [35] Ļoti plaši pārstāvēta konference ar 800 delegātiem.
- [36] *Cīņa*, Nr. 87, 1959, 14. apr., 1. lpp.
- [37] Skat. sēdes protokolu: LVA, 1052. f., 1. apr., 5. l., 1. – 3. lpp.
- [38] Uz konferenci izvirzīti 250 delegāti, piedalījās 241 delegāts.
- [39] LVA, 1052. f., 1. apr., 2. l., 10. lpp.
- [40] LVA, 1052. f., 1. apr., l. 2, 6. – 7. lp.
- [41] LVA, 1052. f., 1. apr., l. 3, 2. lpp.
- [42] LVA, 1052. f., 1. apr., 2. l., 52. lpp.
- [43] LVA, 1052. f., 1. apr., 2. l., 54. lpp.
- [44] Konferenču materiālu skat.: LVA, 1052. f., 1. apr., 4. l. un 15. l.; konferenču atreferējumu skat.: *Padomju Jaunatne*, Nr. 8, 1973, 12. janv., 1. lpp.
- [45] Bijis LKP Skrundas rajona komitejas 2. sekretārs, Skrundas rajona izpildkomitejas priekšsēdētājs, Liepājas apgabala komitejas propagandas un agitācijas nodaļas vadītājs, LKP Alsungas, pēc tam Kuldīgas rajona komitejas 1. sekretārs.
- [46] LVA, 1052. f., 1. apr., 4. l., 1. lpp.
- [47] Arī Republikas Darbuzinātāju padomes priekšsēdētājs, vēlākos gados LKP CK loceklis, LPSR Augstākās Padomes Prezidija loceklis, LPSR Augstākās Padomes deputāts, saņēmis Vispasaules Miera padomes apbalvojumu, grāmatas "Priekšnojautā: darbaudzinātāja pārdomas" (1978) autors.
- [48] LVA, 1052. f., 1. apr., 4. l., 25. lpp.
- [49] LVA, 1052. f., 1. apr., 4. l., 66., 67. lpp.
- [50] LVA, 1052. f., 1. apr., 4. l., 96. lpp.
- [51] Plēnuma materiāli: LVA, 1052. f., 1. apr., 16. l.
- [52] LVA, 1052. f. 1. apr., 16. l., 8. lpp.; akcijas gaita atspoguļota LPSR presē, tostarp *Zvaigzne*, Nr. 18, 1976, 20. sept., 4. lpp.
- [53] LVA, 1052. f. 1. apr., 16. l., 21. lpp.
- [54] LVA, 1052. f., 1. apr., 16. l., 65. lpp.
- [55] Darbojies arī Latvijas Ļeņina Komunistiskās Jaunatnes savienības Centrālajā komitejā, bijis LĻKJS sekretārs, LKP CK Zinātnes, skolu un kultūras nodaļas vadītāja vietnieks, vēlāk Propagandas un agitācijas nodaļas vadītājs, LPSR augstākās un vidējās speciālās izglītības ministrs.
- [56] LVA, 1052. f., 1. apr., 17. l., 5., 6. lpp.
- [57] LVA, 1052. f., 1. apr., 17. l., 63. lpp.
- [58] LVA, 1052. f., 1. apr., 12. l., 129. lpp.
- [59] LVA, 1052. f., 1. apr., 12. l., 148. lpp.
- [60] LVA, 1052. f., 1. apr., l. 35. glabājas apjomīgs dokumentu kopums (103 lp.) no šīs konferences (stenogramma, priekšsēdētāja referāts, revīzijas komisijas ziņojums u. c.).
- [61] Bijis arī LKP Ļeņina rajona komitejas 1. sekretārs, LKP CK Rūpniecības un transporta nodaļas vadītāja vietnieks, Jūrmalas starprajonu zvejnieku patērētāju biedrības valdes priekšsēdētājs.
- [62] Tostarp bijis LPSR Jaunatnes organizāciju komitejas atbildīgais sekretārs, LĻKJS CK nodaļas vadītāja vietnieks, LKP CK Propagandas un agitācijas nodaļas instruktors, LKP CK ārzemju sakaru nodaļas instruktors, PSRS vēstnieks Zviedrijā (1973 – 1978), darbojies Kultūras sakaru komitejas ar tautiešiem ārzemēs prezidija vadītājs, LKP CK Ārzemju sakaru nodaļas vadītāja vietnieks u. c.
- [63] LVA, 1052. f., 35. l., 6., 7. lpp.
- [64] LVA, 1052. f., 35. l., 6., 10. lpp.
- [65] LVA, 1052. f., 35. l., 6., 15. lpp.
- [66] LVA, 1052. f., 35. l., 6., 20. – 22. lpp.

-----  
 Plašāka informācija - Sociālās atmiņas pētniecības centra vadošā pētniece Dr. philol. Inguna Daukste-Silasproģe  
[silasproge@gmail.com](mailto:silasproge@gmail.com) +37129642880,

LPSR VDK zinātniskās izpētes komisijas priekšsēdētāja vietniece Dr. iur. Kristīne Jarinovska,  
[kristine.jarinovska@lu.lv](mailto:kristine.jarinovska@lu.lv) +37129777788,

Pilns pētījuma teksts pieejams šeit.

#### Saistītās ziņas:

Ineta Lipša: Valsts drošības komiteja valsts akciju sabiedrības «Intūrists» operatīvajā vadībā (1957-1992) 27.11.2017

Aldis Daugavvanags: Čekas loma kontrabandas izmeklēšanā (1945-1985). Atsevišķu piemēru analīze. 25.11.2017

Linars Muciņš: Nošaušana sevišķā kārtībā - PSRS noziegums pret ius cogens normām. Liepājas «Zilā brīnuma» piemērs. 21.11.2017

Tiesiskais skatpunkts: Latvijas Republikas informācijas atklātības kodols un VDK dokumenti. 20.11.2017

Tweet

Patīk 0

Ieteikt

G+

